

**ABDULLA ORIPOV IJODINING XORIJIY
ADABIYOTSHUNOSLIKDA O'RGANILISHI: ASOSIY ILMIY
YONDASHUVLAR**

Shorustamova Gulchexra

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

“Maxsus pedagogika” yo'nalishi

1-bosqich talabasi

e-mail: sharustamovagulchehra@gmail.com

ANNOTATSIYA: *Maqolada o'zbek shoiri Abdulla Oripov ijodining xorijiy adabiyotshunoslikda o'rganilishining asosiy yo'nalishlari haqida so'z borib, muallif she'riyati talqinida xorij tadqiqotchilari tomonidan qo'llangan ilmiy yondashuvlar, jumladan, tarixiy-adabiy, qiyosiy-tipologik, madaniyatshunoslik va tarjimashunoslik yo'nalishlari tahlilga tortilgan. Shoir asarlarining xorijiy tillarga tarjimalarining o'rni va ularning o'zbek adabiyotini jahon madaniy makonida ommalashtirishdagi ahamiyatiga alohida e'tibor qaratilgan. Abdulla Oripov ijodi xorijiy tadqiqotchilar tomonidan O'zbekiston milliy adabiyotining muhim hodisasi va ayni paytda jahon she'riy an'anasining bir qismi sifatida baholanishi e'tirof etilgan.*

Kalit so'zlar: *Abdulla Oripov, o'zbek adabiyoti, xorijiy adabiyotshunoslik, she'riyat, qiyosiy adabiyotshunoslik, tarjima.*

ABSTRACT: *The article discusses the main directions of studying the work of the Uzbek poet Abdulla Aripov in foreign literary studies and analyzes the scientific approaches used by foreign researchers in the interpretation of the author's poetry, including historical-literary, comparative-typological, cultural studies, and translation studies. Special attention is paid to the role of translations of the poet's works into foreign languages and their significance in popularizing Uzbek literature in the world cultural space. The work of Abdulla Aripov is recognized by foreign researchers as an important phenomenon of Uzbek national literature and at the same time as a part of the world poetic tradition.*

Keywords: *Abdulla Oripov, Uzbek literature, foreign literary studies, poetry, comparative literary studies, translation.*

Zamonaviy o'zbek adabiyoti Markaziy Osiyo madaniy makonida muhim o'rin tutadi. Uning eng yorqin namoyandalaridan biri O'zbekiston xalq shoiri Abdulla Oripov bo'lib, uning ijodi XX asrning ikkinchi yarmi – XXI asr boshlaridagi milliy she'riyatimiz rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan.

Oripov she'riyati teran falsafiyli, yuksak badiiy madaniyati va yaqqol ifodalangan fuqarolik pozitsiyasi bilan ajralib turadi. Shoir asarlarida ma'naviyat, milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotira hamda axloqiy qadriyatlar masalalari aks etgan. Bu mavzular uning she'riyatiga umumbashariy mazmun baxsh etib, uni nafaqat o'zbek madaniyati, balki jahon adabiy an'analari uchun ham dolzarb qilib qo'yadi.

So'nggi o'n yilliklarda shoir ijodi nafaqat mamlakatimizdagi, balki xorijlik adabiyotshunoslarning ham diqqat markazida bo'lib kelmoqda. Abdulla Oripov asarlarining chet tillarga o'girilishi ilmiy tadqiqotlar ko'lamini kengaytirishga hamda uning she'riyatini jahon adabiyoti kontekstiga olib kirishga xizmat qildi. Ushbu maqoladning maqsadi– Abdulla Oripov ijodini o'rganishda xorij adabiyotshunosligida qo'llaniladigan asosiy ilmiy yondashuvlarni ko'rib chiqishdan iborat.

Tadqiqotning metodologik asosini adabiyotshunoslikning zamonaviy metodlari tashkil etadi:

- tarixiy-adabiy tahlil;
- qiyosiy-tipologik yondashuv;
- madaniyatshunoslik yondashuvi;
- tarjimashunoslik tadqiqotlari

Mazkur metodlardan foydalanish Oripov she'riyatining badiiy xususiyatlarini aniqlash, uning jahon adabiyoti tizimidagi o'rnini belgilash imkonini beradi.

Tarixiy-adabiy tahlil

Abdulla Oripov ijodini o'rganishning eng keng tarqalgan yo'nalishlaridan biri tarixiy-adabiy tahlildir. Ushbu yondashuv doirasida xorijlik tadqiqotchilar

muallif she'riyatini XX-XXI asr o'zbek adabiyoti taraqqiyoti kontekstida ko'rib chiqadilar.

Tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, Oripov ijodi milliy adabiy an'analar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'zbek mumtoz she'riyatining insonparvarlik g'oyalarini davom ettiradi. Shu bilan birga, uning asarlarida mustaqil O'zbekistonning shakllanishi davrida jamiyatda yuz bergan yangi ijtimoiy va madaniy jarayonlar o'z aksini topgan.

Bir qator tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, Oripov she'riyati zamonaviy o'zbek adabiyoti rivojida muhim bosqich bo'ldi, chunki unda an'anaviy badiiy shakllar va yangi mavzu yo'nalishlari uyg'unlashib ketgan.

Qiyosiy-tipologik yondashuv

Xorij adabiyotshunosligida Abdulla Oripov she'riyatini jahon adabiyoti vakillari asarlari bilan qiyosiy tahlil qilishga katta e'tibor qaratilmoqda.

Qiyosiy-tipologik yondashuv turli xalqlar she'riyatiga xos mushtarak badiiy motiv va g'oyalarni aniqlash imkonini beradi. Tadqiqotchilar Oripov falsafiy lirikasi jahon she'riyati namunalari bilan muayyan o'xshashliklarga ega ekanligini ta'kidlaydilar.

Uning ijodida mavjud bo'lgan umuminsoniy mavzular: inson taqdiri, hayot mazmuni, ma'naviy qadriyatlar, shaxs shakllanishida Vatanning o'rni haqidagi mulohazalarga alohida e'tibor qaratilgan. Bu mavzular Oripov she'riyatini turli xalqlar o'quvchilariga tushunarli va yaqin qiladi.

Bundan tashqari, shoirning o'zi ham tarjimonlik faoliyati bilan faol shug'ullangan va jahon klassiklari asarlarini o'zbek tiliga tarjima qilgan. Bu hol uning badiiy dunyoqarashining shakllanishiga, o'zbek adabiyotining jahon adabiyoti bilan madaniy aloqalarining kengayishiga ham sabab bo'ldi.

Madaniy yondashuv

Bir qator xorijiy tadqiqotlarda Abdulla Oripov ijodiga madaniyatshunoslik nuqtayi nazaridan yondashilgan.

Mazkur yondashuv doirasida ijodkor she'riyati o'zbek xalqi ma'naviy madaniyatining in'ikosi sifatida talqin etiladi. Uning asarlarida milliy an'analar, tarixiy xotira, vatan obrazi, axloqiy ideallar alohida o'rin tutadi.

Madaniyatshunoslik tahlili Oripov she'riyatini milliy o'zlikni anglash va jamiyat ma'naviy qadriyatlarini shakllantirishning muhim elementi sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi.

Tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, shoir ijodida milliy ohanglar insonparvarlik, ozodlik, ma'naviy uyg'unlik kabi umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'unlashib ketgan.

Tarjimashunoslik tadqiqotlari

Abdulla Oripov ijodining xorijda yoyilishida uning asarlarining chet tillarga o'girilgani muhim o'rin tutdi. Tarjima madaniyatlararo muloqotning muhim vositasi bo'lib, jahon hamjamiyatini turli xalqlarning adabiy merosi bilan tanishtirishga imkon beradi. Rus, ingliz va boshqa tillarga qilingan tarjimalar tufayli Oripov she'riyati kengroq kitobxonlar va tadqiqotchilar ommasiga yetib bordi.

Xorijlik olimlar shoir asarlarini tarjima qilishda badiiy obrazlilikni, ritmik tuzilmani va poetik tilning milliy o'ziga xosligini ifodalash masalalariga e'tibor qaratmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Oripov she'riyatini tarjima qilish o'zbek adabiyotining madaniy zamini va badiiy xususiyatlarini chuqur anglashni talab etadi.

Xorijiy tadqiqotlar tahlili Abdulla Oripov ijodi nafaqat milliy, balki jahon adabiyotining ham muhim hodisasi sifatida e'tirof etilishini ko'rsatadi. Xorijlik tadqiqotchilar shoir she'riyatida umuminsoniy qadriyatlar hamda inson va jamiyat taqdiri haqidagi falsafiy mushohadalar aks etganini, uning universal xarakterga ega ekanini qayd etadilar.

Shunday qilib, xorij adabiyotshunosligida Abdulla Oripov ijodini o'rganish tarixiy-adabiy, qiyosiy-tipologik, madaniyatshunoslik va tarjimashunoslik tahlili kabi turli ilmiy yondashuvlar asosida amalga oshirilgan. Oripov she'riyatining xalqaro adabiy kontekstga kiritilishi madaniy aloqalarni mustahkamlashga va zamonaviy o'zbek adabiyoti haqidagi tasavvurlarni kengaytirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimova M., Istamova Sh. Abdulla Oripov she'riyatida diniy ishora // International Journal of Academic Integrity. - 2025. - S. 136-138.
2. X. Ro'ziyeva Abdulla Oripov she'riyatida frazeologizmlar // Zamonaviy ijtimoiy-gumanitar fanlar jurnali. - 2024. - T.1. 3, No 4. - S. 463-467.
3. Xolmatov M. Abdulla Oripov - o'zbek she'riyatining yuragi // Ilmiy tadqiqot jurnali. - 2025.
4. Xayrullayev A. Abdulla Oripov she'riyatida intertekstuallik // Global International Interdisciplinary Research Journal. - 2021.
5. Ibrohimova M. Abdulla Oripov lirikasining poetik asoslari // Hozirgi zamon fan va texnika jurnali. - 2025.
6. G'ulom G'. O'zbek adabiyoti namoyandalari she'riyati: G'afur G'ulom va Abdulla Oripov // International Journal of Social Sciences and Interdisciplinary Research. - 2022.
7. Saidova R. Abdulla Oripov ijodida she'riyat va poetika: talqin masalalari // Interscience jurnali. - 2023.
8. Oripov A. Tanlangan asarlar. - Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2000. - 480 b.